

T.C.
SOFYA BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

**101 SORUDA
BULGARİSTAN'A
TİCARET VE YATIRIM**

ŞUBAT 2015

1. Bulgaristan'a ilişkin genel bilgiler nedir?

Devletin Adı	: Bulgaristan Cumhuriyeti
Başkenti	: Sofya
Yönetim Biçimi	: Parlamenter Cumhuriyet
Resmi Dili	: Bulgarca
Dinsel Dağılım	: Ortodoks Hıristiyan, Müslüman
Para Birimi	: Leva
Üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar	: AB, NATO, BM, IMF, WTO, Dünya Bankası
Döviz Kuru (7 Ocak 2015)	: Leva/€ – 1,95583 (Sabit)
Yüzölçümü	: 110.993 km ²
Nüfus	: 7.245.677
Kadın	: 3.720.732
Erkek	: 3.524.945
Mesai Saatleri ve Günleri	: 9.00-17.30 – Pazartesi-Cuma
Büyük Kentler (Varsa Limanlar)	: Sofya, Filibe, Varna (liman), Burgaz (liman), Rusçuk (liman), Eski Zağra (Stara Zagora), Plevne
İl Sayısı	: 28
Belediye Sayısı	: 264
Türkiye ile Saat Farkı	: Yok
Haftalık Çalışma Saati (Ortalama)	: 40
Resmi Tatil Günleri:	
1 Ocak - Yılbaşı	
3 Mart – Ulusal Gün (Bulgaristan'ın Osmanlı İmparatorluğu'nun Hakimiyetinden Ayrılışı)	
Paskalya – İki gün (Pazar ve Pazartesi), tarihi her yıl değişmekle birlikte, genellikle Nisan ayı içinde.	
1 Mayıs – Emeğin Günü	
6 Mayıs – Hıdrelez, Bulgar Ordusu Günü	
24 Mayıs – Bulgar Aydınlanması ve Kültürü ile Slav Yazısının Bayramı	
6 Eylül – Bulgaristan'ın Birleşmesi Günü	
22 Eylül – Bulgaristan'ın Bağımsızlığı Günü	
24-26 Aralık – Noel	

2. Bulgaristan ekonomisinin dünyadaki yeri nedir?

Bulgaristan ekonomisi, serbest piyasa koşullarına göre işleyen, dışa açık, özel sektörü orta düzeyde geliştirmiş, az sayıda stratejik devlet işletmesi olan bir ekonomidir. Dünya Bankası, Bulgaristan ekonomisini üst orta gelirli ekonomilerden addetmektedir. CIA değerlendirmelerine göre 2013 yılında Bulgaristan ekonomisi, satın alma gücü paritesi yöntemiyle hesaplanan GSYİH büyüklüğüne göre dünyada 74. sırada, kişi başına düşen GSYİH'ya göre ise 93. sıradadır. 2013 yılında GSYİH 39,9 milyar Euro olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına nominal GSYİH 5,5 bin Euro olmuştur. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2014-2015 Küresel Rekabet Gücü

Raporu'nda incelenen 144 ülke içerisinde Bulgaristan 54. sıradadır. Söz konusu rapora göre Bulgaristan'ın güçlü yönleri hızlı internet kullanımı ile yakından ilgisi olan teknik yeterlilik ve makroekonomik istikrardır (devlet borcunun iyi yönetimi, küçük bütçe açığı, tasarrufların düzeyi – GSYİH'nin % 23,2'si kadar, düşük enflasyon). Emek piyasasının durumu (yüksek işsizlik oranı, düşük verimlilik, ülkenin nitelikli işgücü çekme konusundaki yetersizliği), iş yapma ortamı (yolsuzluk, bürokratik verimsizlik, finansman sıkıntıları ve son yılda siyasi istikrarsızlık), AR-GE faaliyetlerinin kısıtlı kalması, kurumsal kalite (yargıda sıkıntılar, devlet politikalarında şeffaflığın bulunmaması, siyasetçilere olan güvenin azalması) rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörler olarak sıralanmıştır.

Dünya Bankası'nın 189 ülkenin yer aldığı "Doing Business 2015" sıralamasında Bulgaristan 38. sırada yer almaktadır. Dünya Bankası, Bulgaristan'ın sınırötesi ticaret, iş kurma ve tasfiye süreçleri çerçevesinde iyileşme kaydettiğini ortaya koymaktadır. Ancak ülke, elektrik dağıtım ağına bağlanma, inşaat izinleri gibi kriterlerde oldukça geride kalmaktadır.

3. Bulgaristan temel makroekonomik göstergeleri nedir?

Bulgaristan'ın 2013 yılında gerçekleşen temel makro ekonomik göstergeleri aşağıda verilmiştir:

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	: 39 940 Milyon Euro
Kişi Başına GSYİH	: 5 493 Euro
Büyüme Oranı	: % 0,9
Enflasyon Oranı	: % - 1,6
İşsizlik Oranı	: % 11,8
Gayri Safi Katma Değer İçerisinde Sektör Payları	
Tarım	: % 5,6
Sanayi	: % 30,7
Hizmetler	: % 63,7
Dış Ticaret Hacmi	: 48 073 Milyon Euro
İhracat	: 22 228 Milyon Euro
İthalat	: 25 845 Milyon Euro
Ticarette Türkiye'nin Payı	: % 7,1
Cari İşlemler Dengesi	: 751 Milyon Euro
Gayri Safi Dış Borç Stoku	: 37 339 Milyon Euro

4. Bulgaristan nasıl bir dış ticaret rejimi uygulamaktadır?

Bulgaristan dış ticaret rejimi ilke olarak liberal bir özellik gösterse de, özel durumlarda ulusal güvenliğin, kamu düzeninin ve ahlakın, insanların, hayvanların ve bitkilerin yaşamının ve sağlığının, ulusal zenginliği oluşturan sanat eserleri, tarihi ve arkeolojik değerlerin, sınai ve fikri hakların korunmasına ilişkin birtakım gerekçelere dayanan yasak ve sınırlamalar getirmektedir. Söz konusu kısıtlama ve yasaklamalar AB mevzuatına ve Bulgaristan'ın taraf olduğu uluslararası anlaşmalara dayanmaktadır. AB İşleyiş Anlaşması'nın 207. maddesine göre ortak ticaret politikası AB'nin ayrıcalıklı yetki alanıdır ve Avrupa Komisyonu tarafından icra edilmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun temel hedeflerinden biri yerel üretimi haksız ticari uygulamalardan korumaktır. Bu doğrultuda çeşitli anti-damping önlemleri, devlet destekli ithalat önlemleri ve koruma önlemleri uygulanabilmektedir.

5. Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ticaret hangi kurallara dayanmaktadır?

AB üyeliğinin ardından Türkiye – AB Gümrük Birliği'nin bir tarafı haline gelen Bulgaristan ile Türkiye arasında gümrük birliği kapsamı sanayi ürünlerinin ticaretinde gümrük vergisi alınmamaktadır. Tarım ürünleri içinse AB'nin Türk tarım ürünlerine uyguladığı tercihli vergi oranları uygulanmaktadır. Türkiye ile Bulgaristan arasında imzalan bazı ikili anlaşmalar da ikili ticareti şekillendirmektedir: Ticaret ve Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması (1994), Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (1994), Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (1994).

6. Bulgaristan'ın dış ticaret hacmi ve dünya ticaretindeki yeri nedir?

Bulgaristan Merkez Bankası verilerine göre 2013 yılında Bulgaristan'ın ihracatı yaklaşık 22,2 milyar Euro olmuştur. 2013 yılı ithalatı ise yaklaşık 25,8 milyar Euro düzeyinde gerçekleşmiştir. Ülkenin dış ticaret hacmi 2013 yılında 48,1 milyar Euro'ya ulaşırken dış ticaret açığı yaklaşık 3,6 milyar Euro olarak gerçekleşmiştir. Dünya ticaretinde Bulgaristan'ın payı % 1,6 civarındadır.

7. Hangi ülkeler Bulgaristan'ın en büyük ticaret partnerleridir?

Bulgaristan'ın ihracatında 2013 yılında AB üyesi ülkeler ile Türkiye dahil olmak üzere komşu Balkan ülkeleri ağırlıktadır. 2013 yılında da Almanya, Bulgaristan'ın en çok ihracat yaptığı ülke olmuştur. Türkiye, Bulgaristan'ın en çok ihracat yaptığı ikinci ülke olmuştur. İtalya, Romanya, Yunanistan Bulgaristan'ın ihracatında diğer büyük partner ülkelerdir. İthalatında ise birinci sırayı Rusya Federasyonu alırken ülkemiz 5. sırayı almaktadır. İthalatta diğer büyük partner ülkeler Almanya, İtalya ve Çin'dir.

8. Bulgaristan'ın en çok dış ticaretini yaptığı ürün grupları nelerdir?

Petrol ürünleri, demir dışı metaller, gıda sektörü hammaddeleri, diğer hammadde ve malzemeler, giysi ve ayakkabı, makina ve cihazlar, gıda, yedek parça ve teçhizat, ilaç ve kozmetik, mobilya, plastik ve kauçuk en çok ihraç edilen ürün gruplarıdır. Ham petrol ve doğalgaz, makina ve cihazlar, diğer hammadde ve malzemeler, cevherler, yiyecek, içecek ve sigara, yağlar, plastik ve kauçuk, tekstil sektörü hammaddeleri, ulaşım araçları, ilaç ve kozmetik, demir-çelik, elektrikli makineler ise en çok ithalatı yapılan ürün gruplarıdır.

9. Türkiye'nin Bulgaristan'ın dış ticaretindeki yeri nedir?

2013 yılında Türkiye, 2 milyar Euro ve Bulgaristan'ın toplam ihracatında % 9'luk pay ile en çok ihracat yapılan üçüncü ülkelerin başında yer almış, ülkenin genel ihracatında ise 2012'deki ikinci yerini muhafaza etmiştir. Yine 2013 yılında Türkiye, Bulgaristan'ın ithalatında 1,4 milyar Euro

ve % 5,4'lük payı ile iki sıra yükselerek 5. sıraya yerleşmiştir. Diğer taraftan 3,4 milyar Euro değerindeki ticaret hacmi ise ikili ticareti şu ana kadar ulaşamayan yeni bir rekor seviyeye taşımıştır. 2013 yılında Bulgaristan'ın Türkiye ile ticaret hacminin Bulgaristan'ın toplam ticaretindeki payı % 7,1 olarak gerçekleşmiştir.

10. Türkiye'nin Bulgaristan ile ticaretine konu olan belli başlı ürün grupları nelerdir?

Bulgaristan Türkiye'den en çok mineral yakıtlar, mineral yağlar, bakır, plastik, elektrikli makina ve cihazlar, diğer makineler, metal cevherleri, demir ve çelik ithal etmektedir. Türkiye'ye ihracatına ise mineral yakıtlar, mineral yağlar, bakır, demir ve çelik, yağlı tohum ve meyvalar, elektrikli makina ve cihazlar, ağaç ve ahşap eşya, plastik, kurşun gibi ürün grupları hakimdir.

11. Türkiye'nin Bulgaristan'a ihracatını olumlu etkileyen faktörler nelerdir?

- Bulgaristan ile Türkiye'nin coğrafik yakınlığı:
  - Türkiye'nin Avrupa ülkeleriyle yaptığı ticaretin karayolu ile taşınan kısmının büyük bir bölümü Bulgaristan üzerinden yapılmaktadır
  - Ayrıca Bulgaristan, Balkanlar'ın coğrafi olarak merkezi konumundadır
  - İstanbul, Kocaeli ve Bursa gibi Türkiye'nin üretim merkezlerine de çok yakındır
- İki ülkenin ortak tarihsel ve kültürel geçmişi
- Bulgaristan'ın AB üyesi olması:
  - Gümrük Birliği nedeniyle ikili ticarete sanayi ürünleri gümrük vergisinden muaf, tarım ürünleri içinse tercihli vergi oranları uygulanmaktadır
  - Büyük ölçüde iki ülkenin teknik mevzuatı uyumludur
- Kalite-fiyat oranının Türk ürünlerinin Bulgaristan piyasasındaki rekabet gücünü artırıcı nitelikte olması

12. Türkiye'nin Bulgaristan'a ihracatını olumsuz etkileyen faktörler nelerdir?

- Bulgaristan piyasasının küçük olması
- Vatandaşların satın alma gücünün göreceli olarak düşük olması
- Önceki dönemlerde düşük kaliteli ürünlerin ithalatından dolayı Türk ürünlerinin imajının zedelenmiş olması
- Yerli ithalatçıların kredi bulmakta zorluklarla karşılaşması
- Mal ve kişilerin serbest dolaşımı nedeniyle Bulgarların AB ülkeleri ile ticaret yapma kolaylığı

13. Bulgaristan'a mal ve hizmet ihracatı çerçevesinde Türk firmalarının istifade edebileceği fırsatlar nelerdir?

- Bulgaristan'da AB operasyonel programları çerçevesinde bir çok altyapı projesinin gerçekleştirilmesinin gündemde olması bir çok fırsat yaratmaktadır. Bu kapsamda hem müteahhitlik firmalarına hizmet sunmakla doğrudan, hem de ihracatçılara ihalelerden kaynaklanan mal ihtiyaçlarının karşılanmasında dolaylı yoldan bahse konu süreçte yer alma fırsatı doğmaktadır.

- Bulgaristan sanayisinin krizden olumsuz etkilenmesi nedeniyle piyasada oluşan ve yerli mallarla karşılanamayan talebin Türkiye'nin göreceli olarak rekabet gücü yüksek ürünleri ile giderilmesi değerlendirilebilir başka bir fırsattır.
- 2010 yılında 41,4 olan ortalama yaş 2030 yılında 46,5'a yükselecektir. Yaşlı nüfus için hayatı kolaylaştıracak ve sağlığını koruyacak yaşlı dostu ürünler (akıllı sensörlere sahip tekstil ürünleri, ev içi ekipman, dekorasyon ürünleri, ilaç, doğal-sağlıklı yaşam temalı gıda ürünleri) potansiyel arz etmektedir.

14. Türk ihracatçı firmaları açısından Bulgaristan'daki tehditler nelerdir?

- Ekonomik ve son zamanlarda siyasi istikrarsızlıklardan kaynaklanan belirsizlikler
- AB fonlarının büyük bir bölümünün bürokratik engellerden dolayı kullanılamaması veya askıya alınması

15. Bulgaristan'a ithalatta aranan standartlar, teknik gerekler ve sertifikalar nelerdir?

AB üyeliğinin ardından Bulgaristan'da AB'nin ticarete teknik engellerin kaldırılmasına dair mevzuatı ve sistemi uygulanmaktadır. Bu kapsamda, Bulgaristan'da AB'nin ürün güvenliği, standardizasyon, akreditasyon, metroloji, uygunluk değerlendirmesi, test, muayene ve belgelendirme mevzuatına geçilmiştir. Bulgaristan'a ihraç edilen ürünlerin insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin tüm kuralları karşılaması gerekmektedir. AB'nin bu alandaki "yeni yaklaşım" mevzuatı kapsam dahilindeki ürünlere "CE" işaretinin iliştilmesini zorunlu kılmaktadır. AB'nin bu alandaki mevzuatı Türkiye tarafından da uyumlaştırıldığından ihracatçılarımızın bu konuda ihtiyaç duydukları bilgiyi temin ederek uyum sağlamalarında herhangi bir zorluk beklenmemektedir. Diğer taraftan, Türkiye-AB Gümrük Birliği kapsamında bulunmayan tarımsal, hayvansal ve su ürünlerinin Türkiye'den Bulgaristan'a ihracatında veya bu ülkeden transit geçişlerinde mevzuata uygunluk konusunda bir takım sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Bu konuda gerekli uygunluk değerlendirme belgelerinin ve sertifikaların kuralına uygun düzenlenmesi önem arz etmektedir.

16. Bulgaristan'da piyasa denetimi nasıl gerçekleşmektedir?

Piyasaya Ürün Sunumu Çerçevesinde Akreditasyon ve Denetim Kurallarının Belirlenmesine ve (EEC) 339/93 sayılı Yönetmeliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Avrupa Parlamentosu'nun ve Konsey'in 9 Temmuz 2008 tarihli ve (EC) 765/2008 sayılı Yönetmeliği gereklerine uygun olarak 2010 yılından bu yana Bulgaristan, her yıl piyasa denetimi ulusal programı geliştirmekle ve söz konusu programı uygulamakla yükümlüdür. Bulgaristan'da ürünlerin serbest dolaşımına ilişkin mevzuat ve Eski ve Yeni Yaklaşımın ilkeleri birçok Bulgar yasa ve yönetmeliğine dahil edilmiştir. Böylelikle mevzuatta imalatçı, ithalatçı, distribütör ve perakende satıcılara getirilen şartlara uyulması ve piyasaya sürülecek ürünlerin güvenli ve uyumlaştırılmış kurallara uygun olması hedeflenmiştir. Yasal olarak aranan şartların uygulanmasını teminen Bulgaristan'da çeşitli denetim organlarının yer aldığı bir sistem mevcuttur. "Piyasa denetim organları" olarak adlandırılan söz konusu organlar, tehlikeli ve mevzuata uygun olmayan ürünlerin piyasaya arz edilmesini önlemek amacıyla kontrol ve denetim prosedür ve yöntemleri (önlem alma, belge üzerinde kontrol, fiziki kontrol, piyasadan çekme vb.) uygulamaktadır. Bulgaristan'a ihraç edilen

ürünlerin güvenlik şartlarına uygunluğunun denetimi hem ithalat aşamasında gümrük yetkilileri tarafından hem ürün piyasada iken ilgili kurumlar tarafından icra edilmektedir. İthal ürünlerin payı yerel ürünler payını önemli ölçüde aştığı için denetim faaliyetlerinin büyük bir çoğunluğu toptan ve perakende satış aşamasında gerçekleşmektedir.

17. Bulgaristan’da piyasa denetimi organları hangileridir?

Bulgaristan’da piyasa denetimini yapan tek bir organ ve spesifik bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Ürün grubu özelliklerine göre çeşitli kurumlara denetim görevi yüklenmiştir. Bulgaristan, denetimi sektörel düzeye gerçekleştiren ülkelerdendir. Tüketicileri Koruma Komisyonu, Metroloji ve Teknik Denetim Devlet Ajansı, Bölgesel Sağlık Müfettişlikleri, Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı, İlaçlar İcra Ajansı, Kontrol ve Teknik Denetim Müfettişliği ve Bölgesel Çevre ve Su İşleri Müfettişlikleri 765/2008 sayılı Yönetmeliğe göre piyasa denetim organlarıdır. Piyasa denetim organları sistemi, yetkilerin dört Bakanlık arasında dağıtılması suretiyle çalışmaktadır: Ekonomi Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Gıda Bakanlığı ve Çevre ve Su İşleri Bakanlığı.

Diğer taraftan, Ürün Piyasası Denetim Organları Arasında Koordinasyon ve Bilgilendirme Konseyi, mezkur Yönetmeliğin çizdiği çerçevede koordinasyon birimidir ve Yönetmeliğin 3. Bölümünün etkin bir şekilde uygulanmasında anahtar rol oynamaktadır. Çevre ve Su İşleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İlaçlar İcra Ajansı, Tüketicileri Koruma Komisyonu, Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı, Ulusal İnşaat Denetimi Müdürlüğü, Gümrükler Ajansı, Metroloji ve Teknik Denetim Devlet Ajansı, Bağlar ve Şarap İcra Ajansı, Balıkçılık ve Su Ürünleri İcra Ajansı, Çeşit Test Etme, Onay ve Tohum Kontrol İcra Ajansı, Suçlar Polis Genel Müdürlüğü, Kontrol ve Teknik Denetim Müfettişliği’nden temsilciler Konsey’de yer almaktadır. Söz konusu kurumlar, ortak operasyonlar da gerçekleştirerek, yetki alanlarına giren ürünlerin kontrolünü ve denetimini gerçekleştirmektedir.

18. Bulgaristan’a/Avrupa Birliği’ne ithal edilen ürünlerde aranan şartlara ve belgelere ilişkin mevzuata nasıl ulaşılır?

AB TARİC sisteminden http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en her ürünün Birliğe ithal edilmesi aşamasında aranan şartlar ve belgelere ilişkin mevzuata ürün GTİP kodu ile arama yapılarak ulaşılmaktadır.

19. Bulgaristan’da ithalat aşamasında ve transit geçişlerde sıkça sorun yaşanan ürünler ve konular ile bunlara ilişkin dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?

Türkiye-AB Gümrük Birliği kapsamında bulunmayan tarımsal, hayvansal ve su ürünlerinin Türkiye’den Bulgaristan’a ihracatında veya bu ülkeden transit geçişlerinde mevzuata uygunluk konusunda bir takım sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Bu konuda gerekli uygunluk değerlendirme belgelerinin ve sertifikaların kuralına uygun düzenlenmesi önem arz etmektedir.

Tarım Ürünü İthalatı ve Bitki Sağlığı Kontrolleri

Bitki sağlığı kontrolü sınır kapılarında Tarım ve Gıda Bakanlığı'na bağlı Gıda Güvenliği Ajansı tarafından gerçekleştirilir. Aşağıdaki ürünler bitki sağlığı kontrolüne tabidirler:

- Tohumlar ve fideler dahil olmak üzere tüm bitkiler;
- Bitkisel ürünler;
- Besin takviye (nutrient media) ürünleri;
- Bitki koruma preparatları;
- Bitki nakliye vasıtaları;
- Bitki paketleri.

Veterinerlik Kontrolleri

Tüm hayvansal ürünler ile su ürünlerinin veterinerlik kontrolleri Bulgaristan sınır kapılarında Gıda Güvenliği Ajansı tarafından icra edilmektedir. Söz konusu ürünlerin ithalatı veya transit geçişlerinde ilgili AB mevzuatına dayanılarak iki belge aranmaktadır. Bunlardan ilki ortak ithalat belgesidir ve Bulgarca'dır. Ortak ithalat belgesinin bir gün önceden giriş yapılacak hudut kapısı yetkililerine ibraz edilmesi gerekmektedir. Söz konusu belgenin yanısıra ithalatta veya transit geçişte veterinerlik sağlık sertifikası da malın beraberinde olmalıdır. Söz konusu sağlık sertifikası AB'ye giriş ülkesinin dilinde (Bulgaristan ise Bulgarca) ve AB'de gideceği son ülkenin dilinde (Avusturya ve Almanya ise Almanca) olmalı ve hazırlandıktan/doldurulduktan sonra yetkili organlarca onaylanmalıdır.

Yaş Meyve ve Sebze İthalatı

AB Komisyonu'nun 669/2009/EC sayılı "Bir Takım Yem ve Hayvansal Olmayan Gıdaların İthalat Denetimlerinin Artırılmasına Dair Komisyon Yönetmeliği"ne göre ülkemiz menşeli bazı biber türleri % 10 sıklıkla zirai ilaç kalıntısı tespiti için analize tabi tutulmaktadır. Söz konusu ürünlerin tamamı ise bahsi geçen Yönetmelik kapsamında Ortak Giriş Belgesi denetimine tabi bulunmaktadır. Bu denetimleri Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanlığı'na bağlı Gıda Güvenliği Ajansı yürütmektedir.

Söz konusu Ortak Giriş Belgesinin her bir ürün için ayrı ayrı hazırlanması, ilk sayfasının Bulgarca ve eksiksiz olarak doldurulması ve araç gümrük kapısına gelmeden en az 24 saat öncesinden faksla e-posta ile ilgili gümrüğe bildirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, denetim işlemleri için araç sürücüsünün yanında test ve belgelendirmeyi karşılayabilecek yeteri kadar nakit para bulundurması önem oluşturmaktadır.

Ayrıca, özellikle domates, biber, narenciye, kayısı, kiraz, nar, salatalık başta olmak üzere pek çok ürün %100 oranında bitki sağlığı denetimine tabi tutulmaktadır.

Aflatoksin Kontrolleri

14.08.2014 tarih L242/4 sayılı Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde, aflatoksinler ile kontaminasyon riski bulunan belirli yem ve gıdaların belirli üçüncü ülkelerden ithalatını düzenleyen özel koşulları uygulamaya koyan (EC) 1152/2009 sayılı Yönetmeliği yürürlükten kaldıran ve yemleri de kapsayacak şekilde hazırlanan 13 Ağustos 2014 tarihli ve (EC) 884/2014 sayılı Komisyon Uygulama Yönetmeliği yayımlamıştır. Bulgaristan, bahsi geçen Yönetmeliği 3 Eylül 2014 tarihinden itibaren uygulamaya başlamıştır. Söz konusu Yönetmelik birçok yönüyle 669/2009/EC Komisyon Yönetmeliği'nin uygulamaya konma sürecini anımsatmaktadır. 884/2014 Sayılı Yönetmelik hayvansal olmayan bazı gıda ürünlerinin (kuruyemiş ve kurutulmuş meyveler) fiziki kontrollerinin yapılmasını öngörmektedir. 669/2009 Sayılı Yönetmelikten farklı olarak, 884/2014 Sayılı Yönetmelik'te ele alınan fiziki kontrollerin Bulgaristan'da yapılması zorunlu olmayıp, Türk ihracatçısı ürününü gönderdiği AB üye ülkesinde bu analizi yaptırmayı tercih edebilmektedir. Bu mevzuat çerçevesinde Türk ihracatçısı,

Kapitan Andreevo sınır kapısına varmadan en az 24 saat önce Ortak Giriş Belgelerinin (Common Entry Document - CED) ilk sayfalarını doldurulmuş şekilde Bulgaristan gümrüğüne elektronik ortamda ulaştırmayı kesinlikle ihmal etmemelidir. Türk ihracatçısı CED belgesini düzenlerken alıcı ülkeyi, bu ülkedeki varış noktasını ve kontrol noktasını açıkça belirtmelidir. Bu şekilde, Bulgaristan sınırında yapılan belge kontrolü esnasında, Bulgar yetkililer varış noktasındaki yetkililerle irtibata geçip, ürün belgelerini varış noktasındaki kontrol noktasına göndermektedir ve ürün analizinin varış ülkesindeki kontrol noktasında gerçekleştirileceğini teyit etmektedir. Varış ülkesindeki kontrol noktası, CED belgesi üzerinde açıkça belirtilmemiş ise analizlerin Bulgaristan'da yapılması zorunludur. Analizler, Kapitan Andreevo sınır kapısında akredite laboratuvar olmadığı için, Sofya'da yapılmaktadır. Türk ihracatçısının, analiz yapılacağı ülke konusunda karar verirken, analizlerin olumsuz çıkma olasılığını da göz önünde bulundurarak hareket etmesinde fayda görülmektedir. Zira, olumsuz analiz sonuçları ürünün Türkiye'ye iade edilmesini veya imha edilmesini gerektirebilir. Bulgaristan'da tespit edilen olumsuz sonuçlar ürünün iade veya imha maliyetini azaltacaktır. 884/2014 Sayılı Yönetmelik analiz 'rastlantısal' olarak yapılmasını öngörse de, konuyla ilgili analiz sıklığı toplam sevkiyatların % 5'i olarak uygulanmaktadır. Önümüzdeki uygulama sürecinde, analiz sonuçlarının olumlu veya olumsuz çıkma oranına göre de bu oranın azaltılması veya yükseltilmesi öngörülmektedir. 884/2014 Sayılı Yönetmelik kapsamında yapılan analiz uygulama süreci Türk ihracatçılara 2-3 gün süre maliyetinin yanısıra, analiz maliyeti (100 Euro), numune gönderim maliyeti (10 Euro), yükleme-boşaltma maliyeti (250 Euro) olarak yansımaktadır.

Bulgaristan'ın Savunma ile İlgili Ürün ve Çifte Kullanımı Olan Ürün ve Teknoloji İhracatının Kontrolüne İlişkin Mevzuatı

Bulgaristan, BM Güvenlik Konseyi, AB ve AGİT kararları ile uyumlu bir şekilde silah ve silahlara ilişkin ekipmanın satış ve tedarikinde yasak veya gözetim uygulamakta ve ayrıca silah ve muhtemel ikili kullanımı olan mal ve teknolojilerin dış ticaretini kontrol etmektedir. Çifte kullanımı olan ürünlerin Bulgaristan'dan transit geçiş yapabilmeleri için Bulgaristan'ın Savunma ile İlgili Ürün ve Çifte Kullanımı Olan Ürün ve Teknoloji İhracatının Kontrolüne İlişkin Kanun hükümleri gereğince Ekonomi Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir. İzin işleminin, mal Bulgaristan sınırına gelmeden çok önce başlatılması önerilmektedir.

Bulgaristan Sınır Kapılarında Marka Tescil Kontrolleri

Bulgaristan gümrük kapılarında yapılan marka tescil kontrolleri neticesinde Bulgar Patent Ofisince tescillenmiş markalara sahip ihraç malları taşıyan Türk kamyonları, marka tescil evrakları sürücü tarafından hemen tevsik edilemeyince durdurulmakta ve sürücüler kimi zaman savcılığa sevk edilmektedir. Marka tescil konusunda bir sorunla karşılaşmamak için Bulgaristan güzergahından mal gönderecek tüm firmaların mal beraberinde aşağıda sayılan belgelerin asıllarını veya noter tasdikli nüshalarını bulundurmaları en uygulanabilir yol olarak görülmektedir:

- Alıcı ile marka arasındaki illiyet bağına gösteren belge ile alıcı ve üretici/gönderici Türk firması arasındaki sipariş sözleşme/yetki belgesi (uluslararası tanınan bir markanın sahibi veya lisanslı temsilcisi Türkiye'deki bir firmaya sipariş verdiği durumda);
- Gönderici firmanın markanın Türkiye'deki tescil sahibi veya lisanslı temsilcisi olduğunu gösteren belgeler ile gönderici ile marka/lisans sahibi farklı firmalar ise aralarındaki illiyet bağına gösteren sözleşme/yetki belgeleri (bir Türk markasını taşıyan ürün Bulgaristan'dan transit geçmesi durumunda);

- Bulgaristan Patent Ofisine tescil edilmiş bir markalı ürün Bulgaristan'a ithal ediliyor ise mala eşlik eden yasal belgelerde (ithalat beyannamesi, fatura vb) belirtilen alıcı Bulgaristan'da sözkonusu markanın yetkili/lisanslı temsilcisi ise başkaca bir belgeye gerek yoktur. Alıcı farklı bir firma olarak görünüyorsa bu firma ile Bulgaristan'da markayı temsil eden firma arasında sözleşme/yetki belgesi Bulgar Gümrüklerince sorulabilmektedir.

20. Bulgaristan'da doğrudan yabancı yatırımların durumu nedir?

Bulgaristan'a 2013'de yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımı tutarı bir önceki yıla göre % 2,1 oranında artarak, 1.092,5 milyon Euro olmuştur. Birikimli yatırımlar ise 2013 yılında 42 milyar Euro'ya ulaşmıştır. 2013 yılında birikimli yatırımlar sıralamasında ilk beş ülke sırayla Hollanda, Avusturya, Yunanistan, Almanya ve İngiltere'dir. http://investbg.government.bg/files/useruploads/files/list_of_major_foreign_investors_in_bulgaria_2013.xls linkinden Bulgaristan'daki büyük yabancı yatırımcıların listesine ulaşılmaktadır.

21. Türkiye'nin Bulgaristan'a yaptığı doğrudan yabancı yatırımların durumu nedir?

Ülkemiz, Bulgaristan resmi rakamlarına göre 605 milyon Euro birikimli yatırımla 2013 yılı sıralamasında 2012'ye göre bir sıra ilerleyerek 18. sıraya yerleşmiştir. Sadece 2013 yılında Türkiye Bulgaristan'a yaklaşık 29 milyon Euro yatırım yapmıştır. Bulgaristan'daki en büyük Türk yatırımı olan Şişecam'ın, Türk sermayeli Hollanda şirketi olarak Bulgaristan'a giriş yaptığı için Türkiye'nin değil Hollanda'nın rakamını etkilediği önemli bir husustur. Diğer taraftan, Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı Türk sermayeli Bulgar firma sayısı 1000 civarındadır, Türk şirketlerinin kayıtlı temsilcilik sayısı ise yaklaşık 350'dir.

22. Bulgaristan'da önde gelen Türk sermayeli yatırımlar nelerdir?

Trakya Glass (Şişecam'ın yatırımı, Alcomet (alüminyum ürünleri imalatı), Nursan Otomotiv (otomotiv sektörüne kablo imalatı), Techno-Aktaş (otomotiv yedek parça imalatı), Sarten Bulgaria (gıda ve kimya endüstrisi için metal ambalaj imalatı), Teklas (kauçuk imalatı), Zenon BG (kablo montaj aksamı imalatı), Perfektüp (alüminyum tüp imalatı), First Dialysis Services (diyaliz merkezi), Eczacıbaşı-Monrol (radyofarmasötik üretim tesisi), D-Commerce Bank, Ziraat Bankası, İşbank, Sofya ve Plovdiv'de 4 yıldızlı Ramada otelleri, Etap Adress (yolcu taşımacılığı), City Hotel - Plovdiv, Regnum Hotel – Bansko, Hayat Kimya (temizlik ve hijyen ürünleri), Kastamonu Entegre (ağaç ürünleri imalatı), Kom (şişelenmiş su), Şahinler (tekstil), Santinelli (tekstil), Nobel-Pharma (ilaç) başlıca Türk yatırımlarıdır.

23. Bulgaristan'da pazar payı olan belli başlı Türk markaları nedir?

Altınbaş, Beko, Bingo, Ece, Efe Rakı, Efes Pilsen, Ege Seramik, English Home, Eti, Familia, Golden Rose, Hunca, Isuzu, Koska Helva, LC Waikiki, Molfix, Şölen, Taç, Tayaş, Temsa ve Ülker Bulgaristan pazarında pazar payı olan belli başlı Türk markalarıdır.

24. Bulgaristan'da yatırımı olumlu etkileyen unsurlar nelerdir?

- Bulgaristan AB, NATO ve DTÖ üyesidir.
- Bulgaristan, AB üyesi olduğundan malların, hizmetlerin, sermayenin ve insanların serbest dolaşım hakkı vardır.
- Bulgaristan, Türk şirketlerinin ürünlerinin AB pazarlarına girişinde «köprü» veya «giriş kapısı» rolü oynamaktadır.
- Türk şirketleri Bulgaristan'da AB fonlarından yararlanabilmektedir.
- Bulgar Levası Euro'ya 1,95583 kurundan endekslidir.
- Balkanlar'ın merkezinde yer alan ve beş Pan-Avrupa koridorunun üzerinden geçtiği Bulgaristan, lojistik açısından önemli bir noktadır. Ülkenin dört ana havaalanı, iki ana deniz limanı ve Tuna nehri üzerinde çok sayıda limanı bulunmaktadır.
- Avrupa Birliği'nde en düşük kurumlar vergisi Bulgaristan'dadır: % 10. İşsizlik oranı yüksek olan bölgelerde kurumlar vergisinden muafiyet söz konusudur. Gelir vergisi de % 10 düzeyindedir.
- 5 milyon Euro'nun üzerinde ve 50 kişiye istihdam yaratan yatırım projelerinde donanım ithalatında 2 yıl süreyle KDV muafiyeti söz konusudur.
- Bilgisayar ve yeni üretim makinalarında amortisman süresi 2 yıldır.
- Bulgaristan'da işgücü maliyeti, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında en düşüklerindedir.
- Elektrik fiyatları Avrupa ortalamasından çok düşüktür.
- Bulgaristan'da 53 üniversite ve 541 lise faaliyet göstermektedir. Ülkedeki üniversitelerden her yıl 60 bin öğrenci mezun olmaktadır. Üniversite mezunları nüfusun % 25'ini teşkil etmektedir.
- Çalışabilecek yaşta (25-64) olan nüfusun % 60'ı en az bir yabancı dil bilmektedir, % 80'i ise lise ve üstü eğitim düzeyindedir. Faal işgücünün % 7'si mühendistir.
- Okulların % 94'ünde internet erişimi bulunmaktadır.

25. Bulgaristan'da yatırımları olumsuz etkileyen faktörler nelerdir?

Yüksek işsizlik oranı, düşük emek verimliliği, ülkenin nitelikli işgücü çekme konusundaki yetersizliği, genç nüfusun Avrupa ülkelerine göç etmesi, yolsuzluk, bürokratik verimsizlik, finansman sıkıntısı, son yıllarda siyasi istikrarsızlık, AR-GE faaliyetlerinin kısıtlı kalması, yargıda sıkıntılar, devlet politikalarında şeffaflığın bulunmaması, siyasetçilere olan güvenin azalması çeşitli uluslararası kuruluşlarca Bulgaristan'da iş yapma ortamını olumsuz etkileyen faktörler olarak sıralanmaktadır.

26. Bulgaristan KOBİ Geliştirme Ajansı'nın işlevleri nelerdir?

Bulgaristan KOBİ Geliştirme Ajansı'nın temel işlevleri; bilgi (mevzuat, ekonomik göstergeler, ticari istemler, istatistik vb.) ve danışmanlık (vergi, proje geliştirme, özelleştirme, ihaleler vb.) hizmetleri sunmak, yenileme ve teknoloji geliştirme konusundaki projelere destek vermek, Bulgaristan'da kurulu yerli yabancı firmaların yurtdışı fuarlara katılımlarını desteklemek ve fuarlar organize etmek olarak özetlenebilir. Ayrıca kendi çalışma alanları içerisindeki AB operasyonel programlarının uygulayıcısı konumundadır.

27. Yatırımları Teşvik Yasası'nın öngördüğü teşvikler nedir ve bu çerçevede Bulgaristan Yatırımlar Ajansı'nın görevleri nedir?

Danışmanlık, hızlı idari prosedürler, şirkete özel idari hizmet, mülkiyet haklarına ilişkin bazı ayrıcalıklar, yatırım projesi ihtiyaçları kapsamında çalışanların mesleki eğitimine finansal destek, yatırımın olduğu yere kadar altyapı yapımı söz konusu mevzuat çerçevesinde sağlanan teşviklerdir. Teşvikler sadece ilgili yatırımcılara değil şemsiyesi altında üniversite, araştırma birimi, belediye veya valilik olan konsorsiyum ya da birleşmelere de sağlanmaktadır. Bulgaristan Yatırımlar Ajansı söz konusu faaliyetleri gerçekleştirmekle görevli kurumdur. Yatırım Teşvikleri Yasası'nın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre yatırımlar, büyüklüklerine göre belirli kategorilerde sınıflanmaktadır ve buna göre çeşitli desteklerden yararlanabilmektedirler. Mevzuatta 2013 yılında yapılan değişiklikler ile yatırım tabanları düşürülmüştür. Buna göre A sınıfı yatırımların sınırı 10 milyon Leva (5,1 milyon Euro), B sınıfı yatırımların sınırı ise 5 milyon Leva (2,56 milyon Euro) olmuştur. İşsizlik oranı yüksek olan bölgelerde yatırımlar yaratılan istihdama göre sınıflanmaktadır: En az 25 kişiye istihdam sağlayan yatırımlar A sınıfı, en az 10 kişiye istihdam sağlayan yatırımlar ise B sınıfı olarak kabul edilmektedir. Sanayide yüksek teknoloji yatırımlarında da yeni istihdam sayısı önemlidir: En az 25 kişiye istihdam sağlayan yatırımlar A sınıfı, en az 10 kişiye istihdam sağlayan yatırımlar ise B sınıfıdır. Hizmetlerde yüksek teknoloji yatırımlarında istihdam rakamları A sınıfı için 50, B sınıfı için 25'tir. Sanayide yüksek teknoloji yatırımlarında ve işsizlik oranı ülke ortalamasının üzerinde olan belediyelerde yapılan yatırımlarda sınıflama tabanları şöyledir: A sınıfı yatırımlar 4 milyon Leva (2 milyon Euro), B sınıfı yatırımlar ise 2 milyon Leva'dır (1 milyon Euro). Hizmetler sektöründeki yüksek teknoloji yatırımlarında da, yüksek istihdam yaratmaları şartıya, avantajlar sağlanmaktadır: 2 milyon Levanın (1 milyon Euro) üzerindeki yatırımlar A sınıfı, 1 milyon Levanın (511 bin Euro) üzerindeki yatırımlar B sınıfı yatırım kategorisine girmektedir. Sanayi sektöründe 150 kişinin istihdam edilmesini sağlayan ve 4 milyon Levanın (2 milyon Euro) üzerinde olan yatırımlar A sınıfı, 100 kişinin istihdam edilmesini sağlayan ve 2 milyon Levanın (1 milyon Euro) üzerinde olan yatırımlar B sınıfı yatırımlar addedilmektedir. Hizmetlerde yapılan yatırımlarda ise bu rakamlar şöyledir: A sınıfı yatırımlar 150 kişiye istihdam sağlamaktadır ve 1 milyon Levanın (511 bin Euro) üzerindedir, B sınıfı yatırımlar ise 100 kişiye istihdam sağlamaktadır ve 500 bin Levanın (255 bin Euro) üzerindedir. 5 yıl süreyle istihdam yaratma ve yeni çalışma pozisyonlarını muhafaza etme yükümlülüklerini üstlenmiş sertifikalı yatırımcılar ödedikleri sigorta primlerinin iadelerini alma hakkına sahiptir.

28. Türkiye'de yerleşik firmaların Bulgaristan'a ihracatlarını artırmaya yönelik destekler nelerdir?

T.C. Ekonomi Bakanlığı, Türk firmalarına yurtdışı birim, marka, tanıtım ve pazara giriş destek mekanizmalarını yürütmektedir. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgiye <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/ihracat/ihracatDestek> linkinden ulaşılmaktadır.

29. Avrupa Birliği fonlarından ne şekilde yararlanılır?

Avrupa Birliği üyelerinin ekonomik gelişimini desteklemek amacıyla finansman sağlayan ve akıllı, sürdürülebilir ve birleştirici büyümeyi hedefleyen "Avrupa 2020" stratejisi ile uyumlu beş temel fon hizmet sunmaktadır. Avrupa Birliği'nde her bölge yapısal fonlardan (Avrupa Bölgesel

Kalkınma Fonu ve Avrupa Sosyal Fonu) destek alabilirken sadece göreceli olarak az gelişmiş bölgeler Uyum Fonu finansmanından yararlanabilmektedir. Bölgesel Kalkınma Fonu, üretim yatırımları, ilgili bölgelerin uyumlaştırılmasına katkı sağlayan, altyapı tesis etme ve geliştirme projeleri, yeni istihdam alanları yaratmaya yönelik çeşitli proje ve yatırımlar, bölgesel gelişme projeleri ve KOBİ'lere teşvik, ülke düzeyinde bölgeler arasındaki farklılıkların giderilmesine yönelik projeler, eğitim ve sağlık alanındaki bölgesel yatırımlar, Birlik düzeyinde bölgesel kalkınma pilot projeler ve araştırmalar, turizm, şehir gelişimi ve kültür projelerine finansman sağlamaktadır. Avrupa Sosyal Fonu, emek piyasalarına ulaşımın kolaylaştırılmasına, emek piyasalarında eşit fırsatların sağlanmasına, kişilerin yetenek ve mesleki niteliklerinin gelişimine, istihdamı arttırmaya, birkaç üye ülke için ortak nokta oluşturan pilot proje ve araştırmaların finansmanına katkı sağlamaktadır. Uyum Fonu, büyük altyapı yatırımlarına finansman sağlamakta ve çevreyi koruma projelerini desteklemektedir. Söz konusu fonlar haricinde Avrupa Birliği ortak tarım politikası aracı olarak Avrupa Kırsal Bölgeler Gelişimine İlişkin Tarım Fonu ve Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu da mevcuttur. Kamu kuruluşları, bazı özel kuruluşlar (özellikle küçük işletmeler), üniversiteler, dernekler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllülük esasına dayalı kuruluşlar fonların sağladığı finansmandan yararlanabilmektedir. İlgili bölgesel programın kapsamına giren bölgelerde şubesi olan yabancı şirketler de AB kamu ihaleleri koşullarına uymaları şartıyla finansman için başvurabilmektedir. Başvurular ilgili bölgesel programı yürüten organ nezdinde yapılmakta olup, söz konusu organ başvuruları değerlendirdikten sonra finansman konusunda olumlu veya olumsuz karar almaktadır. Bulgaristan'da 2014-2020 döneminde İyi Yönetim, Ulaştırma ve Ulaştırma Altyapısı, Büyüyen Bölgeler, İnsan Kaynaklarının Gelişimi, Yenilikler ve Rekabetçilik, Çevre, Akıllı Büyümeye Yönelik Bilim ve Eğitim operasyonel programları ve Kırsal Bölgelerin Gelişimi ile Denizcilik ve Balıkçılık programları çerçevesinde Avrupa fonlarından yararlanmak mümkündür. Bulgaristan'a Avrupa fonlarından sağlanan finansman konusunda ayrıntılı bilgi <http://www.eufunds.bg/en> sitesinde mevcuttur.

30. Firmalarımız AB fonlarından faydalanarak Bulgaristan pazarına girebilirler mi?

Bulgaristan pazarına girmeyi düşünen firmalarımızın Bulgaristan'da firma kurmaları durumunda AB fonlarından faydalanabilecekleri hususunu göz önünde bulundurmaları önemlidir.

31. Ticaret ve yatırımları etkileyen temel unsurlardan Bulgaristan karayolu altyapısının durumu nedir?

Bulgaristan, Türkiye, Batı Avrupa, Rusya ve Karadeniz bölgelerini birbirlerine bağlayan çok önemli uluslararası yol şebekesi güzergahında stratejik bir konumdadır. Ancak, ulaşım altyapısı açısından büyük eksikler bulunmakta ve bu nedenle Bulgaristan, ulaşım altyapısını yenileme ve genişletme çalışmalarını sürdürmektedir. Bulgaristan genelinde kuzeyden güneye dört, doğudan batıya üç ana karayolu şebekesi bulunmaktadır. Bulgaristan karayollarının yaklaşık uzunluğu 19,5 bin km olup bunun yalnızca 622 km'si otobandır. Bulgaristan'ı IV, VIII, IX and X no'lu Pan-Avrupa Transit Koridorları kat etmektedir. Struma Otobanı (Sofya'yı Yunanistan sınırındaki Kulata ile bağlamaktadır), Lyulin Otobanı (Sofya çevre yolunu Struma otobanına bağlamaktadır), Trakya Otobanı (Sofya – Burgaz arasındadır), Maritsa Otobanı (Filibe – Kapitan Andreevo sınır kapısı (Kapikule) arasındadır) ve Hemus Otobanı (Sofya – Varna arasındadır) bazıları kısmen, bazıları ise tamamen inşaa edilmiş ve faaliyete açılmış otoyollardır.

32. Bulgaristan'ın demiryolu altyapısının durumu nedir?

Bulgaristan'daki toplam demiryolu uzunluğu 5.038 km.'si ana hat olmak üzere 6.938 km.'dir. Bulgaristan'da demiryolları gelişmemiştir, nicelik/nitelik ve yoğunluk bakımından Avrupa'nın en zayıfı durumundadır. AB'de trenle yolculuk yapanlar tüm yolcuların % 30'una karşılık gelirken, Bulgaristan'da bu oran yalnızca % 5'tir. AB'de ortalama olarak üye ülkeler GSYİH'larının % 1,27'sini demiryollarına ayırırken, Bulgaristan GSYİH'sının yalnızca % 0,49'unu demiryollarına harcamaktadır. Bulgaristan Demiryolları İşletmeleri (Bulgarski Darzavni Zeleznitzi – BDZ) demiryolu ulaştırmacılığını sağlamakta olup, Bulgaristan Ulaştırma, Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Bakanlığına bağlıdır. Ulusal Demiryolu Altyapısı Şirketi (NRIC) ise demiryolu altyapısının geliştirilmesini, bakımını, modernizasyonunu sağlamaktadır.

33. Bulgaristan'ın deniz limanlarının durumu nedir?

Bulgaristan'ın Karadeniz'de Burgaz ve Varna kentlerinde birer önemli limanı bulunmaktadır.

➤ Varna Limanı :

Varna Limanı, ana karanın 30 km. içine kadar sokulan Varna Körfezi'nde bulunmakta olup, Batı ve Doğu Varna, Balçık Limanları ile Varna Elektrik Santrali Terminali'nden oluşmaktadır. Batı Varna Limanı ile Balçık Limanı arasındaki uzaklık yaklaşık olarak 70 km.dir. Varna Batı ve Doğu Limanları ise 30 km. uzunluğundaki bir kanal ile birbirine bağlı olup, kanal içerisinde derinlik 16 metredir. Varna Doğu Limanında yıllık 4,1 milyon ton yük işlem görmüştür. Varna Batı Limanı ise Bulgaristan'ın koteyner kapısı olarak tasvip edilmiş olup yılda 103 bin konteyner söz konusu limanda işlem görmektedir. Liman hakkında daha ayrıntılı bilgi <http://www.port-varna.bg/index.php?l=1&m=1&p=1> sitesinde mevcuttur.

➤ Burgaz Limanı :

Burgaz Limanı, Rusya Federasyonu, Orta Asya ve Kafkasya petrollerini Ege ve Adriyatik Denizi'ne nakletmeyi amaçlayan Burgaz-Dedeağaç ve Burgaz-Üsküp-Vlore petrol boru hatları için bir başlangıç noktasıdır. Burgaz Limanı yılda ortalama 1.300-1.900 gemiye hizmet vermektedir. Limanda yıllık olarak 6,5-9,5 milyon ton genel kargo ve 12-18 milyon ton petrol ürünü hizmet görmektedir. <http://port-burgas.bg/en/> linkinden limana ilişkin ayrıntılı bilgiye ulaşılmaktadır.

34. Bulgaristan'da havayolu ulaştırmasının durumu nedir?

Bulgaristan'da hava yolu ulaştırması Ulaştırma, Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Bakanlığı'na bağlı Hava Yolu Ulaştırma Genel Müdürlüğü (GDVA) tarafından düzenlenmekte olup; Sofya, Burgaz, Varna, Yukarı Rahova (Gorna Oryahovitsa), Eski Cuma (Tirgovishte) ve Filibe'de bölge müdürlükleri bulunmaktadır. Bulgaristan'ın AB üyeliği ile birlikte 2007'de ilk defa "open sky" (hava taşımacılığında liberalizasyon) uygulaması yaşama geçirilmiştir. Bu uygulama çerçevesinde Bulgar hava sahası AB'de uçuş izni olan tüm havayolu şirketlerine açılmıştır. Bulgaristan'da; Sofya, Burgaz, Filibe, Yukarı Rahova ve Varna Havalimanları uluslararası nitelikte hizmet vermektedir. Sofya Havalimanı ülkedeki en büyük liman olup, uluslararası

taşımacılığın büyük bir kısmı buradan sağlanmaktadır. Varna ve Burgaz havalimanlarından ise daha çok turist taşımacılığına yönelik “charter” seferler yapılmaktadır.

35. Bulgaristan’da nüfusun etnik yapısı nedir ve Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler hangileridir?

2011 yılında gerçekleşen sayımda 5.664.624 kişi ya da nüfusun % 84,8’i Bulgar, 588.318 kişi (nüfusun % 8,8’i) Türk ve 325.343 kişi (nüfusun % 4,9’u) Roman olduklarını ifade etmiştir. 53.391 kişi (nüfusun % 0,8’i) kendini etnik aidiyet bakımından tanımlamamıştır. Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgeler Kırçali, Razgrad, Tırgovişte, Şumen, Silistra, Dobriç, Ruse ve Burgas’tır.

36. Bulgaristan’da şirket kurma prosedürü hangi kurum(lar) tarafından gerçekleştirilmekte ve ne kadar zaman almaktadır?

Bulgaristan’da şirket kurma prosedürü tek gışede gerçekleştirilir. Bu, Adalet Bakanlığı’na bağlı Kayıtlar Ajansı çerçevesinde turulan Ticaret Sicili’ne kaydolmak anlamına gelir. Kayıt prosedürünün zamanı şirket türüne göre değişir. Limited ve anonim şirketler için bu süre 5 iş günü, şubeler için ise yaklaşık 2 haftadır. Türkiye’den farklı olarak ticaret ve sanayi odalarına kayıt gönüllülük esasına dayalıdır.

37. Ticaret Sicili’ne kayıt, firmanın hukuki varlığı için yeterli midir?

Ticaret Sicili’ne kayıt olduktan sonra firmalar hukuki varlık kazanır ve faaliyetlerine başlayabilir.

38. Firmaların tanımlama kodları ve vergi numaraları var mıdır?

Bulgaristan’da firma kuruluşu Kayıtlar Ajansı’na bağlı Ticaret Sicili’ne kayıt ile gerçekleşir. Firmaya, Ticaret Sicili’ne kaydedilirken, Özel Tanımlama Kodu (Bulgarca kısaltması EİK (EİK)) denilen bir numara verilir. Söz konusu numara 9 (dokuz) haneli olup tesadüfi olarak belirlenir. Bu numara ile firma, Ticaret Sicili’ne kaydolduğu andan itibaren Ticaret Sicili’nden kaydı silinene kadar tanımlanır. KDV Kanununa göre kayıt yaptıran firmalara Ulusal Gelirler Ajansı “BG” ile başlayan KDV numarası verir. Genellikle KDV numarasının devamı Kayıtlar Ajansı’na verilen Özel Tanımlama Kodu ile aynıdır, ancak bu zorunlu bir koşul değildir.

39. % 100 yabancı sermayeli şirket kurmak mümkün müdür?

Bulgaristan’da % 100 yabancı sermayeli şirket kurulabilmektedir. Bulgaristan’da yabancı ortaklarla (gerçek veya tüzel kişi) kurulan şirketler Bulgar ortağı olsun ya da olmasın Bulgar şirketi olarak kabul edilmekte ve Bulgaristan Ticaret Kanunu gereklerine göre faaliyette bulunabilmektedir.

40. Bulgaristan’daki şirket türleri nelerdir?

Bulgaristan Ticaret Kanunu'na göre şirket türleri: Limited Şirket, Anonim Şirket, Kollektif Şirket ve Komandit Şirket türleridir. Bunların dışında, Bulgaristan'da ticari faaliyetler tek şahıs tacir, holding, şube, yabancı firma ticari temsilciliği ve kooperatif şeklinde de yürütülebilmektedir.

41. Çoğunlukla tercih edilen şirket türleri hangileridir?

Yabancı yatırımcılar tarafından en çok tercih edilen ticari oluşumlar limited şirket (EOOD veya OOD), anonim şirket (EAD veya AD), şubeler ve ticari temsilciliklerdir. Limited şirket (OOD) türünü genellikle daha küçük çaplı iş yapan firmalar tercih etmektedir. Yönetimi anonim şirketlere göre daha kolay. Ayrıca limited şirketlerde diğer ortağın üçüncü kişilere pay satışını engellemek de (şirket tüzüğüne hüküm koyarak) mümkündür. Anonim şirketlerin (AD) yönetimleri yapıları gereği daha komplekstir. Ancak bu tür şirketler sermayelerini sermaye piyasası aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşılarak arttırabilmektedir. Bu tür şirket yapıları üretim ve finans sektöründeki büyük çaplı yatırımlara mahsustur. Yasayla belirlenen bazı faaliyet alanlarında (örneğin bankacılık ve sigortacılık) anonim şirket zorunlu şirket türüdür.

42. Ltd. ve A.Ş.'nin kuruluş sermayesi nedir?

- Limited şirket (Bulgaristan'da OOD olarak kısaltılmaktadır) sermayesinin asgari 2 Leva (1 €) olması gerekmektedir.
- Anonim şirket (Bulgaristan'da AD olarak kısaltılmaktadır.) sermayesinin asgari 50.000 Leva (yaklaşık 25.000 €) olması gerekmektedir.

43. Bulgaristan'da bir limited veya anonim şirket kurmak için en az kaç ortak gerekir?

Türkiye'de yerleşik bir gerçek veya tüzel kişi tek başına Bulgaristan'da bir limited veya anonim şirket kurabilmektedir. Ticaret Kanununa göre tek bir ortak kendi başına bir limited veya anonim şirket kurma hakkına sahiptir. Bu durumda şirketin türü tek kişilik limited şirket olan EOOD'dir, anonim şirket için ise EAD'dir.

44. LTD şirket (OOD) kuruluşu için başvuruda gerekli olan belgeler nelerdir?

- Şirket bilgilerini içeren bir beyanname (Yönetici veya yöneticiler tarafından ibraz edilir)
- Şirket kuruluş sözleşmesi
- Şirkete ortak olan tüzel kişinin varlığını ve ulusal kanunlara göre söz konusu tüzel kişiyi temsil etme yetkisini haiz kişileri beyan eden belge (ortak tüzel kişi yabancı ise veya ortak tüzel kişi ticaret siciline kayıtlı değil ise)
- Tüzel kişinin ilgili organının limited şirkette yer alma kararı
- Şirket Genel Kurulunun (ya da, EOOD ise, şirketin tek sahibinin) yönetici tayin etme kararı
- Yönetici veya yöneticilerin noter tasdikli görev kabulü ve imza sirküleri
- Mevzuatın gerektirdiği durumlarda devlet mercilerinden alınması gerekli lisans ve izinler
- Yatırılan sermayeyi gösteren belge (en az 2 Leva)
- Sermayenin aynı olarak yatırılacağı durumlarda mevzuatın gerektirdiği diğer belgeler

- Özel yasaların gerektirdiği diğer belgeler

45. Limited şirket kuruluşunda ödenen ücretler nelerdir?

LTD şirket kuruluşu için başvuruda 160 Leva (elektronik başvurularda 110 Leva) ticaret siciline kayıt ve 50 Leva (elektronik başvurularda 35 Leva) şirket adı alma ücreti ödenmektedir.

46. Anonim şirket (AD) kuruluşu için başvuruda gerekli olan belgeler nelerdir?

- Şirket bilgilerini içeren bir beyanname (Yönetim Kurulu üyeleri tarafından ibraz edilir)
- Tüzük, kuruluş sözleşmesi (tek kişilik AD kuruluşunda)
- Ticaret Kanununun 163. maddesi 4. fıkrası gereğince, düzenlenen kuruluş toplantısı tutanağı
- AD'de yer alan tüzel kişinin kuruluşunu ve bu kişinin ilgili organının AD kuruluşunda yer alma kararı çerçevesinde yetkili olduğunu beyan eden belge (kurucu tüzel kişi yabancı ise veya kurucu tüzel kişi ticaret siciline kayıtlı değil ise)
- Hissedar tüzel kişinin yetkili organının AD'de yer alma kararı
- Şirket Denetim Kurulunca Yönetim Kurulu üyelerinin seçimine ilişkin toplantı tutanağı (çift kademeli yönetimde)
- Tüzüğün herhangi bir Kurulda tüzel kişiliği haiz bir üyenin bulunmasına izin verdiği durumlarda bu tüzel kişinin Kuruldaki temsilcisini tayin eden yetkili organ kararı; kurucu tüzel kişinin yabancı olduğu veya kurucu tüzel kişinin ticaret sicilinde kaydı bulunmadığı durumlarda ise tüzel kişinin kuruluşunu ve bu kişinin ilgili organının bu kararı alma çerçevesinde yetkili olduğunu beyan eden belge
- Müdürler Kurulunun ya da Yönetim Kurulunun şirket temsilcileri seçme toplantısı tutanağı
- Tüzel kişiliği haiz kurucularda yetkili organlarının AD kuruluşunda yer alma kararı
- Yönetim Kurulu ya da Müdürler Kurulu tarafından onaylanan ve kuruluş aşamasında hisse beyan eden kişilerin bir listesi
- Kurucuların Ticaret Kanununun 160. maddesi 2. fıkrası gereğince düzenlenledikleri beyannameler
- Yönetim organları üyelerinin noter tasdikli görev kabulleri ve Ticaret Kanununun 234. maddesi 3. fıkrasına göre hazırlanmış beyannameleri
- Şirketi temsil etmekle yükümlü kişilerin noter tasdikli görev kabulleri ve imza sirkülerleri
- Mevzuatın gerektirdiği durumlarda devlet mercilerinden alınması gerekli olan lisans ve izinler
- Kanunların gerektirdiği durumlarda yönetim organları üyelerinin uzmanlık veya yeterlilik belgeleri
- Bankaya yatırılan sermayeyi gösteren belge (en az 50.000 Leva)
- Sermayenin aynı olarak yatırılacağı durumlarda mevzuatın gerektirdiği diğer belgeler
- Özel yasaların gerektirdiği diğer belgeler

47. Anonim şirket kuruluşunda ödenen ücretler nelerdir?

Tek kişilik AD kuruluşu için başvuruda 460 Leva ticaret siciline kayıt ve 50 Leva şirket adı alma ücreti ödenmektedir. Bankacılık veya sigortacılık alanında faaliyette bulunacak AD'nin kuruluşu için başvuruda 1700 Leva ticaret siciline kayıt ücreti ödenmektedir.

48. Bulgaristan'da yabancı bir şirket şube açabilir mi?

Kendi ülkesinin kanunları çerçevesinde ticari faaliyette bulunmak üzere kayıt yaptırmış her yabancı kişinin Bulgaristan Ticaret Kanununa göre Bulgaristan'da yabancı kişi şubesi açma hakkı bulunmaktadır.

49. Şubenin yasal statüsü nedir?

Şube, Bulgar mevzuatına göre tüzel kişilik değildir. Ancak şubenin kendi merkezi ve yönetim adresi, yöneticileri, mal varlığı, pasif yasal statüsü vardır. Şubenin ünvanı ana şirketin ünvanından ve "şube" ekinden oluşmaktadır. Şube, ayrı bir şirket olarak ticari defterlerini tutmaktadır.

50. Şubenin kuruluşu hangi kurum nezdinde yapılır?

Şube açma başvurusu Ticaret Sicili'ni tutmakla görevli Kayıtlar Ajansı'nın herhangi bir bölge temsilciliğine yapılabilmektedir.

51. Şube açılışında ödenmesi gereken ücret nedir?

Yabancı şirket şubesinin açılması için yapılan başvuruda 430 Leva ticaret siciline kayıt ve 50 Leva şirket adı alma ücreti ödenmektedir.

52. Bulgaristan'da yabancı bir şirket temsilcilik açabilir mi?

Bulgaristan Yatırımları Teşvik Kanunu gereğince ulusal mevzuatlarına göre ticari faaliyette bulunabilen yabancı kişiler Bulgaristan'da ticari temsilcilik açabilmektedir. Temsilciliklerin Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası'na (www.bcci.bg) kaydolması zorunludur. Temsilcilik kuruluşu, Oda'nın ticari temsilcilik kaydına dair kararı ile gerçekleşir. Kayıtlı ticari temsilcilikler veritabanı Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası'nın web sayfasında yayınlanır. Temsilcilikler tüzel kişiliğe sahip değildir ve ticari faaliyette bulunamamaktadır.

53. Bulgaristan'da kurulu Bulgar sermayeli şirketlerin yabancı sermaye tarafından satın alınmasında dikkat edilmesi gereken konular nelerdir?

Özü itibariyle, Bulgar sermayeli şirketi satın almak, bu şirkete ait hisseleri veya sermaye paylarını satın almak demektir. Bu aşamada, mevcut Bulgar şirketinin mutlak suretle mali ve hukuk denetiminin yapılması gerekmektedir. Mali anlamda denetim, vergi borçları dahil şirket borçlarının envanterine yönelik olmalıdır. Legal-hukuki denetimde ise hisselerin hukuki yönden bir problem taşıyıp taşımadığı, geçmişe yönelik sermaye artırımlarında tüm legal prosedürün izlenip izlenmediği önem kazanmaktadır. Aksi takdirde hukuki yönden geçerliliği olmayan bir

hisse alım-satım sözleşmesine taraf olma tehlikesi hasıl olacaktır. Son olarak da, taşınmazlar üzerindeki olası ipotekler için bir araştırma yaptırılması gerekmektedir. Ayrıca özel rehinler yasası olarak bilinen ZOZ gereği tutulan rehinler siciline bakılarak, satın alınanlar içerisinde özel rehin statüsünde varlıklar olmadığından emin olunmalıdır.

54. Bir limited şirkette %51 hisseye sahip olmak istenilen her kararı almak için yeterli midir?

% 51 önemli bir çoğunluk, ancak şirket ile ilgili her kararı tek başınıza alma hakkı vermez. Bazı kararlar % 51, bazı kararlar 2/3 ya da 3/4 çoğunluk bazı kararlar ise ancak ortakların oybirliği ile alınır. Bu kararlar şirketin feshi, devri, yeni ortakların ortaklığa kabulü gibi şirket için hayati önem taşıyan konuları kapsamaktadır.

55. Bulgaristan'da kurulu bir limited şirketin ortağı, diğer ortaklar ile yaşadığı anlaşmazlıklar nedeniyle şirketin tasfiye kararını tek başına alabilmekte midir?

Limited şirketlerde tasfiye kararı oybirliği ile alınır. Bu nedenle ortaklarınız ile aynı kararda olduğunda herhangi bir sorun yaşanmaz.

56. Bulgaristan'da kurulmuş bir şirkette Bulgar personel çalıştırma zorunluluğu veya yönetimde bulundurma zorunluluğu var mıdır?

Kanunlarda bu çeşit bir zorunluluk yoktur. Ancak işin gereği birçok Bulgar personeli istihdam etmek zorunda kalınmaktadır. Aynı durum yönetim kurulu ve genel müdür için de geçerlidir. Kanunda bu konuda bir zorunluluk yoktur. Tüm yönetim kurulu üyeleri ve genel müdür Türk vatandaşı olabilmektedir. Bir diğer husus ise şirket üzerinden oturum müsadresi almak istendiği takdirde en az 10 yerel personeli sigortalı olarak istihdam etme zorunluluğu bulunmaktadır.

57. Bulgar kanunlarına göre şirketin Genel Müdürü ortaklardan birisi mi olmak zorundadır ya da üçüncü bir kişiyi Genel Müdür olarak tayin etmek mümkün müdür?

Şirketin Genel Müdürü ortaklardan biri olabileceği gibi farklı üçüncü bir şahıs da olabilmektedir.

58. Bulgar sermaye grubu ile kurulacak bir şirkette yönetim kurulu üyeleri her iki tarafı da temsil eden kişiler olacaktır. Bu çerçevede yabancı gerçek kişi olarak yönetim kurulunda oy kullanma hakkında bir sınırlama var mıdır?

Bu çeşit bir sınırlama yoktur. Bulgar gerçek kişinin sahip olduğu tüm haklara (Yönetim kurulu üyesi olarak) yabancılar da sahiptir.

59. Yurtdışından transfer edilen nakdi sermayeyi Bulgar şirketi bünyesinde Dolar/EURO olarak tutma hakkına sahip midir?

Yurtdışından yerleşik olmayan firmadan şirket sermayesi olarak gelen parayı mutlaka Levaya çevirme zorunluluğu yoktur. Sermaye leva olarak taahhüt edildiği için, bu ödemelerin hesaba giriş günündeki kura göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

60. Bulgaristan'daki şirketten ihracat yapıldığı zaman bu ihracattan sağlanan döviz gelirlerini Levaya çevirme zorunluluğu var mıdır?

Döviz gelirlerin bir kısmını veya tamamını Levaya çevirme zorunluluğu yoktur.

61. Bulgaristan'da kambiyo rejimi nasıldır ve ihracat bedellerinin yurda getirme ve bozdurma zorunluluğu var mıdır?

Bulgaristan'da serbest kambiyo rejimi bulunmaktadır. Bulgaristan'dan yapılan ihracatın bedelleri serbestçe kullanılabilir. Yapılan ihracat bedellerinin herhangi bir sınırlama olmaksızın istenilen döviz cinsine çevrilebilmesi, çekilebilmesi veya hesaben transferi yapılabilmesi mümkündür. Leva dışında başka para birimlerinden borçlanmada ve kredi kullanımında sınırlama yoktur.

62. Türk yatırımcı için Bulgaristan'da finansman imkanları nasıldır?

Bulgaristan'da çok sayıda uluslararası ve yerel banka bulunmaktadır. Bankacılık sistemi gelişmiş ve dünya ile entegredir. Türk bankası olarak Ziraat Bankası'nın 4 şubesi (Sofya, Plovdiv, Varna ve Kırçali şubeleri) ile İşbankası'nın 1 şubesi (Sofya şubesi) bulunmaktadır. Ziraat Bankası Bulgaristan'da 17 yıldır faaliyet göstermekte olup, yatırım-işletme kredileri, ticaretin finansmanı ve her türlü dış ticaret hizmetlerini sunmaktadır.

63. Ziraat Bankası'nın Türk yatırımcılara sunduğu özel imkanlar var mıdır?

- Evet. Bulgaristan'da yeni kurulan şirketin nakdi/gayrinakdi kredi imkanlarından faydalanmasının zor olduğu durumlarda, bankanın Türkiye'deki herhangi bir şubesi nezdinde tesis edilmiş olan kredi limitlerinden yeni kurulan şirket kredi kullanabilmektedir. Bulgaristan'da enflasyona paralel olarak kredi faiz oranları daha düşüktür.
- Ayrıca, gayrimenkul teminatı ya da kefalet teminatı gerektiren kredilendirmelerde Bulgaristan'daki şirketinizin yeterli teminata sahip olmadığı durumlarda Türkiye'den sağlanacak gayrimenkul ipotegi, şahıs ya da grup şirketi kefaleti ile kredi ihtiyaçları karşılanabilmektedir.
- Ziraat Bankası ayrıca, Türkiye'den yapılacak yerli üretim makina ithalatlarının %100'üne kadar uzun vadeli finansman imkanları sunmaktadır.
- 2014 yılında Ziraat Bankası ile Türk Eximbank arasında yapılan anlaşmaya göre Bulgaristan da dahil Türkiye'den alım yapan yurtdışındaki firmalar, firmaların Türkiye'den alım yapan yurtdışındaki müşterileri alımlarını Eximbank'ın sağladığı finansman imkanları ile finanse etme şansına sadece Ziraat Bankası aracılığı ile kavuşmuşlardır.

- Uluslararası transferlerinizi Ziraat Bankası'nın Bulgaristan'daki şubeleri aracılığıyla muhabir masrafı olmadan daha hızlı ve daha az maliyetle gerçekleştirme olanağı vardır.
- Yurtdışında TL hesap açma ve işlem yapma olanağı sağlamaktadır.
- Aynı dili konuşmanın sağladığı iletişim kolaylıkları sunmaktadır.

64. Bankadan satın alınacak döviz miktarı ile ilgili bir kısıtlama var mıdır?

Bankadan satın alınacak döviz miktarı ile ilgili gerçek ve tüzel kişilere yönelik herhangi bir kısıtlama yoktur. Döviz hesabı mevcut olduğu durumlarda oradan nakit de çekilebilmektedir. Bankalardan alınacak döviz miktarında günlük limitlerin olduğu ve bu limitlerin bankalara göre değiştiği dikkat edilmesi gereken bir husustur.

65. Bulgaristan'dan yurtdışına ve Türkiye'den yurtdışına para transferlerinde miktar sınırlaması var mıdır?

Bulgaristan'dan yurtdışına para transferlerinde bir sınırlama yoktur. Diğer taraftan Türkiye'de yerleşik kişiler ile dışarıda yerleşik kişilerin, bankalar vasıtasıyla yurtdışına döviz transfer ettirmeleri serbesttir. İthalat, ihracat ve görünmeyen işlemler dışında yurtdışına yapılan 50.000 Dolar ve eşit döviz aşan transferlere ilişkin bilgileri, bankalar ilgili mercilere bildirirler. Türkiye'de yerleşik kişilerin, yurtdışında yatırım yapmak veya ticari faaliyette bulunmak amacıyla şirket kurmaları, ortaklığa katılmaları ve şube açmaları için nakdi sermayeyi bankalar aracılığıyla ihraç etmeleri serbesttir. Ancak para aklamanın önlenmesiyle ilgili yasa uyarınca menşe beyannamesi (deklarasyon) imzalanıp bankaya sunulmalıdır.

66. Bulgaristan kurulmuş bir şirketin yapacağı sözleşmelerde fesih şartları nelerdir?

Yasaya göre tarafların karşılıklı anlaşmasına dayanarak ya da bir tarafın talebi üzerinden anlaşma feshedilebilmektedir. Bunun hangi şartlarda olabileceği ZGD olarak bilinen Borçlar ve Sözleşmeler Kanununda detaylı olarak belirlenmiştir. Örneğin anlaşma şartlarının çok ciddi şekilde değişmesi sonucu taraflar anlaşmayı feshedebilmektedir. Bu kanunda şartların çok ciddi değişmesi tanımı altında, tarafların işin başında anlaşma şartlarının bu şekilde değişeceğini bilmeleri durumunda o anlaşmayı hiç yapmayacakları durum anlaşılmaktadır.

67. Borçlarda zamanaşımı süresi kaç yıldır? Zamanaşımının dolması halinde borçlu firma ne yapmalıdır?

Bulgar Borçlar ve Sözleşmeler Kanununa göre genel zamanaşımı süresi beş yıldır fakat yasadaki belirtilen bazı özel durumlarda bu süre 3 yıl gibi daha kısa bir süre de olabilmektedir. Bu sürenin bitiminde borçlu şirket borçlu olduğu tutarı, düzenlediği tutanak çerçevesinde borçlardan çıkartır ve satış dışı gelirler hesabına aktarır. Bunun hangi şartlarda olabileceği ZGD olarak bilinen Borçlar ve Sözleşmeler Kanununda detaylı olarak belirlenmiştir.

68. Vadeli geçen alacakları silme prosedürü nasıl işler?

Muhasebe ve vergi kayıtlarında vadesi geçen alacaklar envanter sonucunda tespit edilir ve yönetimin alacağı karar ile kayıtlardan silinir. Kurumlar vergisi amacıyla, satışı giderler olarak kayda alınır.

69. Avans ile kapora arasındaki fark nedir?

Eğer kapora veren taraf sözleşmede öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmez ise, kapora diğer tarafa gelir olarak geçmektedir. Eğer sözleşmedeki yükümlülükleri kapora alan taraf tarafından yerine getirilmez ise, kapora iki katı tutarında iade edilmektedir. Ayrıca kanunda zararların tazminat imkanı da öngörülmüştür. Avans durumunda, sözleşmede ayrıca yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde bir ceza öngörülmemiş ise, sözleşmedeki yükümlülükleri yerine getirmeyen tarafın kim olduğuna bakılmaksızın avans geri iade edilmektedir.

70. Bulgar şirketinde çalışan yabancı personele ödenecek maaşın tamamı mı Bulgaristan'daki şirkette gösterilmek zorundadır? Bu konuda kanunda belirlenmiş bir limit mevcut mudur?

Yabancı personel için kanunda belirlenmiş minimum ücret şartı yoktur. Tek gösterge, Bulgaristan'da uygulanan asgari ücret düzeyidir. İstenildiği takdirde maaşın kalan kısmı (asgari ücretin üstünde kalan kısmı) Türkiye'deki şirket üzerinden çalışanlara ödenebilmektedir. Bunun ölçüsü yabancı bir kişinin, Bulgaristan'da hayatını idame ettirecek maaşı göstermektir. Burada ünvan ve yerel personelin maaşı ile kıyaslama da önemlidir.

71. Bulgaristan'da kurulmuş bir şirketin birkaç şubeye sahip olması durumunda, bu şubelerde çalışan personelin maaşı üzerinden tahakkuk eden sosyal sigorta primleri ana ofis üzerinden mi, yoksa her bir şube üzerinden mi ödenir?

Bu sorunun cevabı şubelerin ayrı banka hesaplarına ve ayrı bilançolara sahip olup olmadıklarına bağlıdır. Eğer ki şubelerin ayrı banka hesapları ve ayrı bilançoları varsa, şubelerde çalışan personelin maaşları üzerinden tahakkuk eden sosyal sigorta primleri şubeler tarafından ödenmektedir.

72. Yabancı sermayeli bir şirketin muhasebe kayıtlarını yabancı para birimi cinsinden tutması mümkün müdür?

Mümkün değildir. Bulgar kanunları gereği bir Bulgar şirketi (tamamı yabancı sermayeli olsa dahi) kayıtlarını yerel para birimi "Leva" cinsinden tutmak zorundadır.

73. Bulgaristan'da sosyal sigorta primlerinin işveren açısından getirdiği maliyetler nedir?

Sosyal güvenlik, Sosyal Sigorta Yasası ile düzenlenmektedir. Sosyal güvenlik; geçici işgöremezlik, çalışma gücünde geçici azalma, sakatlık, doğum, yaşlılık ve ölüm durumlarında tazminat, maddi yardım ve emeklilik maaşı ödenmesini kapsamaktadır. Sigorta ödemeleri

içveren ve çalışan arasında paylaşılmakta ve işin özelliğine göre % 30,8 ile % 33,8 arasında değişmektedir. 1 Ocak 2015'ten itibaren asgari ücret 360 Leva'dır (184 Euro). Sigorta tavanı 2600 Leva olarak belirlenmiş olup, söz konusu brüt ücretin üzeri için sigorta primi ödenmemektedir.

74. Bulgaristan'da iş yapma maliyeti nedir?

Ücretler

Eylül 2014'te ortalama aylık çalışma ücreti 820 Leva olarak gerçekleşmiştir. Ücretler, kamu sektöründe 900 Leva, özel sektörde ise 793 Leva olmuştur. Bilgi üretme, bilgiyi dağıtma, haberleşme, sanatsal ürünler imalatında ücretler en yüksek düzeyde gerçekleşmiştir (1748 Leva). Enerji sektörü (1586 leva), finans ve sigortacılık (1430 Leva), madencilik (1416 Leva), mesleki çalışmalar ve bilimsel araştırmalar (1192 Leva) ücretlerin en yüksek olduğu diğer sektörlerdir. Otelcilik ve lokantacılık (576 Leva), kültür, spor ve eğlence (636 Leva), inşaat (693 Leva), imalat sanayi (709 Leva), tarım, ormancılık ve balıkçılık (732 Leva), ticaret, otomobil ve motorsiklet tamiri (748 Leva) ücretlerin en düşük olduğu sektörler olmuştur. Ulusal İstatistik Enstitüsü'nün internet sayfasından <http://www.nsi.bg/en/content/6410/total> bütün meslek gruplarındaki ücretlerin bilgilerine ulaşılmaktadır.

Elektrik ve Su

- Bulgaristan enerji sektöründe üç elektrik dağıtım şirketleri faaliyet göstermektedir - Energo Pro, EVN ve CEZ. Elektrik dağıtım şirketleri tabloda belirtildiği gibi farklı elektrik fiyatları uygulamaktadır.

Fiyatlar KDV dahil, Leva bazında 1 KW içindir.

Şirket	Müşteri türü	Pik tarife	Gündüz tarifesi	Gece tarifesi
Energo Pro	Hanehalkı	-	0,21907	0,12120
	Kurumsal müşteriler	0,37684	0,24070	0,13410
EVN	Hanehalkı	-	0,20582	0,11687
	Kurumsal müşteriler	0,26551	0,17921	0,09983
CEZ	Hanehalkı	-	0,16105	0,07292
	Kurumsal müşteriler	0,25613	0,15774	0,09407

Bulgaristan çapında faaliyet gösteren üç elektrik dağıtım şirketinin uyguladığı fiyatlarda zaman zaman değişiklikler yaşandığı için güncel tarifeler aşağıda verilen linklerden takip edilebilmektedir:

Cez Bulgaria:

<http://www.cez.bg/en/prices/electricity-prices/for-supply.html>

ve

<http://www.cez.bg/en/prices/electricity-prices/for-distribution.html>

Energo-Pro:

<http://www.energo-pro.bg/en/Acting-electricity-prices-business>

EVN Bulgaria:

<http://www.evn.bg/Biznes-klienti/El-Energia/Reguliran-pazar/Ceni-na-el-energia.aspx>

Bulgaristan genelinde su fiyatları belediyelere göre değişim göstermektedir. Sofya'da sanayi kullanımı için suyun metre kübü, KDV dahil, 1,06 EUR – 1,29 EUR arasında değişmektedir.

Kira ve Satış

- Sofya'da ofis kiralari metre kare başına aylık 6 EUR – 20 EUR arasında değişmektedir.
- Sofya'da ofislerin satış fiyatı metre kare başına 550 EUR – 1.600 EUR arasında değişmektedir.

Akaryakıt Fiyatları:

21 Ocak 2015 tarihi Bulgaristan'da en kullanılan yakıtların fiyatları aşağıdaki gibidir:

Dizel: 1,95 Leva/l; Benzin A95: 1,88 Leva/l; Metan: 1,49 Leva/l; LPG: 0,99 Leva/l.

75. Bulgaristan'da vergi oranları nelerdir?

- KDV oranı (otelcilikte uygulanan % 9 KDV oranı hariç) tüm ürünler için % 20'dir
- Kurumlar vergisi oranı % 10'dur
- Gelir vergisi oranı % 10'dur
- Temettü vergisi % 5 oranındadır

76. Çifte vergilendirme nasıl önlenir?

Türkiye ile Bulgaristan arasında çifte vergilendirmeyi önlemek için anlaşma imzalanmıştır. Bahse konu anlaşma gelir vergisi ve kurumlar vergisini kapsamakta olup çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması ile gelirin, ikamet veya kaynak ülkelerden yalnızca birinde vergilendirilmesi veya vergilendirme hakkının her iki ülke arasında bölüşülmesi konularında düzenlemeler yapılmakta ve bu yolla gelirin her iki ülkede birden vergilendirmesi engellenmektedir.

77. Bulgaristan'da vergi muafiyeti var mıdır? Kime uygulanır?

Halka arzedilen kollektiv yatırım oluşumları, lisanslı kapalı uçlu yatırım şirketleri ve özel amaçlı yatırım şirketleri kurumlar vergisinden muafır. Ayrıca işsizlik oranı, Bulgaristan genelindeki işsizlik oranının % 35'inin üzerinde olan Belediyelerde kurulan imalat sanayi işletmelerinde belli koşullar yerine getirildiği takdirde kurumlar vergisinden muafiyet söz konusu olabilmektedir. Bahse konu Belediyelerin listesi her yıl Maliye Bakanlığı internet sitesinde (www.minfin.bg) yayınlanmaktadır.

78. Temsilciliğin kurumlar vergisi ödeme sorumluluğu var mıdır?

Temsilciliğin kurumlar vergisi ödeme sorumluluğu yoktur. Eğer ki ticari aktiviteye bizzat katılmayıp sadece ana şirketin adına reklam-tanıtım, pazarlama faaliyetlerinde bulunulursa hiçbir denetim organının yaklaşımı Bulgaristan'da gelir elde ediliyor şeklinde olamaz. Nitekim temsilcilik aracılığı ile doğrudan ticaret (alım-satım) yapmak mümkün değildir.

79. Hangi firmalar KDV mükellefidir?

KDV Kanununa göre kaydı olan firmalar KDV mükellefidir.

80. KDV Kanununa göre firmalar hangi durumlarda kayıt yaptırır?

Son bir yılda firma cirosunun 50.000 Levayı aşması durumunda KDV Kanununa göre kayıt zorunludur. Cironun bu rakamın altında olması durumunda, firma isteğe bağlı olarak kayıt yaptırabilmektedir.

81. Bulgaristan'da Türk vatandaşları KDV iadesinden yararlanabilir mi?

Bulgaristan'da KDV iadelerinden AB üyesi olmayan ülke vatandaşları, karşılıklılık ilkesi dikkate alınarak yararlandırılır. Bu kapsama Türk vatandaşları (gerçek kişiler) da dahil edilmiştir. Ancak Türk tüzel kişilikleri (şirket, dernek, kurum vb.) henüz bu imkandan faydalanamamaktadır.

82. Türk vatandaşlarının KDV iadesinden yararlanabilmeleri hangi koşullara bağlıdır?

Türk vatandaşlarının KDV iadesinden yararlanabilmeleri için hepsi bir yerde ve bir faturada/fişte olmak kaydıyla yapılan alışverişin tutarının en az 150 Euro olması, alışveriş yapılan yerde geçerli bir pasaport arz edilerek bir "KDV İadesi Talebi Belgesi"nin doldurulması, pasaport, fiş/fatura ibraz edilerek ve alınan eşya ile birlikte Bulgaristan Maliye Bakanlığı'nca yetkilendirilmiş ülke içindeki, havaalanı, liman ve karayolu sınır kapılarındaki temsilciliklere KDV İadesi Talebi Belgesinin onaylatılması gerekmektedir.

83. Bulgaristan'da ÖTV hangi ürünlere uygulanır?

Bulgaristan'da alkol ve alkollü içeceklere, tütün mamüllerine, enerji ürünleri ve elektrik enerjisine çeşitli oranlarda özel tüketim vergisi uygulanmaktadır.

84. Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmalarına bakarak bağlayıcı kararı bu anlaşmaların hükümlerine göre vermek Bulgaristan kanunları açısından yasal mıdır?

Eğer uluslararası vergi anlaşmaları ile Bulgar vergi kanunlarının öngördüğü vergi hesabı ve düzeni ile ilgili kurallardan ve hükümlerinden farklı bir kural ve hüküm öngörülmüş ise, bu durumlarda uluslararası anlaşmaların hükümleri geçerli olacaktır.

85. Vergi ihlali ne demektir?

Yasa gereği vergi kanunlarının sorumluluk yüklediği mükellefin, vergi sorumlusunun ve diğer kişilerin kasıtlı olarak yaptıkları eylemlere (eylemsizliğe) vergi ihlali denir.

86. Anonim şirketler hangi zaman aralıklarıyla nasıl vergi beyannameleri vermektedir?

Kurumlar vergisi beyannameleri yılda bir kez olmak üzere yılın önceden belirlenmiş bir zaman diliminde verilmekte, ayrıca son düzenlemeler ile bu elektronik ortamda da yapılabilmektedir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken hususlar: Vergi ödeme günü ve beyanname verilmiş tarihidir.

87. Şirketin tüzüğünde yapılan değişiklikleri vergi organına bildirme zorunluluğu var mıdır?

Şirketin tüzüğünde ve diğer kuruluş evraklarında değişikliklerin yapılması ile ilgili olarak (yeni şubelerin ve temsilciliklerinin kurulması, bulunduğu yerin değişmesi, lisansa tabi faaliyet izni ile ilgili) şirketler, kayıtlı olduğu vergi organını, değişiklikler hakkında haberdar etmek zorundadır. Bu tür değişikliklerin Ticaret Sicili'nde ilan ve tescili esastır.

88. Bulgaristan'da grup şirketlerin vergilendirilmesi nasıl gerçekleşir?

Bulgaristan'da grup vergilendirme uygulanmaz. Her tüzel kişi ayrı vergi mükellefi olarak işlem görür.

89. Türkiye'de yerleşik bir firmanın Bulgaristan'da şirket kurmadığı ve sadece Bulgaristan ile ticaret (ithalat-ihracat) yaptığı takdirde vergisel anlamda bir sıkıntı ile karşılaşması mümkün müdür?

Bu yapıda vergisel anlamda bir sıkıntı ile karşılaşılması için, öncelikle bir şube oluşmuştur iddiasının gelmesi, bu iddianın ispatlanması gerekecektir. Yabancı firmanın Bulgaristan içine mal sokması veya Bulgaristan dışına mal çıkartması işlemi tek başına bir şubenin doğmasına neden teşkil etmemektedir. Ancak bir kez daha açıkça belirtmekte fayda vardır ki, herhangi bir şirket, ofis veya şube olmadığı için Türk firmasını bir vergi objesi yapmak oldukça güçtür, çünkü işyeri oluşmamıştır ve dolayısıyla vergi yükümlülüğü yoktur.

90. Leasing yolu ile şirkete alınan taşıt aracının vergisini kim ödemektedir?

Taşıt vergisine tabi objeleri üzerine kayıt eden şirketler vergi mükellefi kabul edilmektedir. Taşıt araçlarının hangi yolla alındığının bir önemi yoktur, taşıt araçları hangi şirketin üstünde kayıtlı ise, o şirket vergi mükellefi kabul edilmektedir. Ancak leasing sözleşmeleri yapılırken vergi ile ilgili kısımların iyi incelenmesi tavsiye edilir.

91. Bir şirket kendi ihtiyaçları için alacağı aracı gerçek kişiden satın alabilir mi ve bu işlemin vergisel sonuçları var mıdır?

Kanunda bununla ilgili bir engel yoktur. Mülkiyet hakkı içeren işlemlerde gerçek kişi kendisi gelir vergisini hesaplayıp vergi dairesine beyan etmelidir. Şirketin vergi ajanı sıfatıyla vergi hesaplama ve kesme yükümlülüğü yoktur.

92. Yabancı gerçek ve tüzel kişiler Bulgaristan’da gayrimenkul edinme hakkına sahip midir?

Bulgaristan Mülkiyet Yasası’na göre Bulgaristan’da yabancı gerçek ve tüzel kişilerin doğrudan gayrimenkul edinme hakkı bulunmamaktadır (binalar hariç). Yabancı gerçek ve tüzel kişiler gayri menkuller üzerinde bazı sınırlı haklara (kullanma hakkı gibi) sahip olabilmektedir. Bulgaristan Anayasası ve Yatırımları Teşvik Yasası’na göre yabancı yatırımcılar yerlilerle eşit işleme tabi olup, Bulgaristan’da kurulu şirketler, yabancı sermaye paylarına bakılmaksızın (Bulgaristan’da firma kurmaları durumunda), gayrimenkul edinim hakkına sahiptir.

93. Bulgaristan’da yabancı sermayeli şirketler tarım arazisi edinebilmekte midir?

Bulgaristan’da kurulmuş bir şirket, şirket ortaklarından biri yabancı gerçek veya tüzel kişi ise ve şirket beş yaşını doldurmamış ise, tarım arazisi satın alamamaktadır.

94. Bir yabancı yatırımcının Bulgaristan vatandaşlığı alabilmesi mümkün müdür?

2013 yılında Bulgaristan Vatandaşlığı Yasası’nda yapılan değişikliklere göre bir yabancı, bir yıldan uzun bir süre önce sürekli oturma izni aldığı ve Yatırım Teşvikleri Yasası’na göre sertifika almış bir öncelikli yatırım projesini gerçekleştiren herhangi bir Bulgar şirketine en az 1 milyon Leva (511 bin Euro) sermaye koyduğu ya da bir yıldan uzun bir süre önce sürekli oturma izni aldığı ve bu bir yıl içerisinde yaptığı ve işlettiği yatırımların A sınıfı yatırım tabanının üzerinde olduğu durumlarda Bulgaristan vatandaşlığı alabilmektedir.

95. Bulgaristan’da yabancıların yasal statüleri nasıl düzenlenir?

Aksi bir anlaşma ile belirlenmedikçe tüm yabancılar Bulgaristan’a girişleri ve burada ikamet etmeleri için vize temin etmek zorundadırlar. Bulgar Anayasası, aksi kanunla öngörülmediği müddetçe, yabancıların Bulgar vatandaşları ile aynı kanuni haklardan faydalanmasını ve aynı yasal yükümlülüklerle tabi olmasını öngörmektedir.

96. Bulgaristan’a geçerli bir vizeye sahip olmak ülkeye girişi garantiler mi?

Geçerli bir vize dahi Bulgaristan’a giriş garantisi vermeyebilir. Sınır kontrol görevlileri yabancıların ülkeye kabulü için gerekli koşullara sahip olup olmadığı konusunda nihai karar verme yetkisine sahiptir.

97. Schengen vizesi olan kişilere ilişkin Bulgaristan’ın uygulaması nedir?

Bulgaristan Cumhuriyeti’nin 31 Ocak 2012 tarihinden itibaren yürürlüğe giren uygulamasına göre, geçerli Schengen vizesi ve Schengen hukuku kazanımlarını tamamen uygulayan üye ülkeler ile İsviçre ve Lihtenştayn tarafından verilen geçerli, uzun süreli oturma vizesi ile oturma iznine sahip olan kişilere vizesiz rejim uygulaması getirilmiş olup, sözkonusu uygulama, Bulgaristan Cumhuriyeti’nin Schengen bölgesine tam üye olana kadar geçerli olmak üzere, her 6 aylık dönem içerisinde 3 aydan fazla olmamak kaydı ile sınırlıdır.

98. Bulgaristan’da ikamet izni almak zorunlu mudur?

İkamet izinleri ülkede üç aydan daha fazla kalmaya niyetli yabancılar için zorunludur.

99. Bulgaristan’da ikamet izni almak için gereken şartlar nelerdir?

Üç tür ikamet izni bulunmaktadır: kısa (en çok bir yıla kadar) ve uzun süreli (5 yıllık) ikamet izinleri ve süresiz-daimi ikamet izinleri (sürekli bir oturma izni sağlar). Uzun süreli ikamet izinleri verilmesinde en sık rastlanılan gerekçeler şunlardır:

- Yabancı uyruklu kişi bir Bulgar şirketinin yönetim veya gözetim (supervisory) kurulunun üyesidir.
- Yabancı uyruklu kişi Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası (BCCI)’na kayıtlı bir firmanın ticari temsilcisidir.
- Yabancı uyruklu kişi Bulgar İstihdam Ajansı tarafından verilen çalışma iznine sahiptir.
- Yabancı uyruklu kişi Bulgaristan’da ekonomik bir faaliyet sürdürmektedir ve en az 10 Bulgar uyruklu istihdam etmektedir.

100. Yabancı gerçek kişiler Bulgaristan’da Dolar/EURO hesabı açtırabilmekte midir?

Açtırabilmektedir. Bu konuda herhangi bir sınırlama veya izin alma prosedürü yoktur.

101. Bir gerçek kişinin Bulgaristan’dan çıkarabileceği nakit döviz tutarında bir limit var mıdır?

Bir gerçek kişi, Bulgaristan sınırlarından hiç beyan verme zorunluluğu bulunmadan, 10.000 EURO veya Merkez Bankası kurundan ona tekabül eden tutar kadar nakit çıkartma hakkına sahiptir. 10.000 EURO’yu geçen tutarları ise sınırda beyan ederek nakit olarak sınırdan çıkartabilmektedir. Bu beyannamede bu nakitlerin kaynağı gösterilmek zorundadır. Ayrıca bazı durumlarda vergi dairesinden borçlu olunmadığına dair temiz belgesi aranmaktadır.